

THỰC TRẠNG STRESS, LO ÂU, TRẦM CẢM Ở BỆNH NHÂN UNG THƯ DẠ DÀY SAU TRUYỀN HÓA CHẤT TẠI VIỆN UNG THƯ - BỆNH VIỆN TRUNG ƯƠNG QUÂN ĐỘI 108

Phạm Thị Thu Hằng¹, Trần Minh Hậu^{2*}

TÓM TẮT

Đối tượng: 318 người bệnh ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tại viện ung thư thuộc bệnh viện trung ương quân đội 108 năm 2021.

Phương pháp: nghiên cứu theo phương pháp mô tả qua cuộc điều tra ngang. Mục tiêu: mô tả thực trạng stress, lo âu, trầm cảm của bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất.

Kết quả nghiên cứu: tỷ lệ stress, lo âu và trầm cảm ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tương ứng là 18,5%; 33,3% và 22%. Sự khác biệt về tỷ lệ stress, lo âu, trầm cảm phân theo giới và nhóm tuổi có sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p < 0,05$. Mức độ stress nhẹ, vừa, nặng và rất nặng ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất có tỷ lệ tương ứng là 9,1%; 6%; 2,5% và 0,9%. Mức độ lo âu nhẹ, vừa, nặng và rất nặng tương ứng là 10,7%; 16,3%; 2,2% và 4,1%. Mức độ trầm cảm nhẹ, vừa, nặng và rất nặng tương ứng là 12,6%; 6,6%; 1,6%; 1,2%.

Từ khóa: Stress, lo âu, trầm cảm; ung thư dạ dày, truyền hóa chất.

ABSTRACT

THE CURRENT STATE OF STRESS, ANXIETY AND DEPRESSION OF GASTRIC CANCER PATIENTS AFTER CHEMOTHERAPY AT THE CANCER INSTITUTE OF THE 108 MILITARY CENTRAL HOSPITAL

Subjects: Including 318 gastric cancer patients after chemotherapy at the Cancer Institute of the 108 Military Central Hospital in 2021.

Objective: To describe the current state of stress, anxiety, and depression of gastric cancer patients after chemotherapy. Method: describe through an analytical cross-sectional survey. Toolkit: DASS-21, which assesses stress, anxiety and depression,

has been recommended by the National Institute of Mental Health for record and assessment.

Results: The rate of stress, anxiety and depression in gastric cancer patients after chemotherapy was 18,5%, 33,3% and 22% respectively. The difference in the rate of stress, anxiety, depression by gender and age group was not statistically significant with $p < 0,05$. The level of mild, moderate, severe and very severe stress in gastric cancer patients after chemotherapy was 9,1%, 6%; 2,5% and 0,9% respectively. The level of anxiety is mild, moderate, severe and very severe was 10,7%, 16,3%, 2,2% and 4,1% respectively. Levels of mild, moderate, severe and very severe depression are 12,6%, 6,6%, 1,6%, 1,2% respectively.

Conclusion: Gastric cancer patients after chemotherapy had stress, anxiety and depression with the rate of 18.5%; 33.3%; 22% respectively. Levels of stress, anxiety and depression from mild, moderate, severe and very severe have a decreasing rate.

Keywords: Stress, anxiety, depression; gastric cancer, chemotherapy.

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong các thể loại bệnh ung thư xuất hiện khắp thế giới thì ung thư dạ dày chiếm tỷ lệ tới 10% số trường hợp mới mắc và 12% tổng số tử vong do ung thư [1]. Theo ghi nhận ung thư tại Việt Nam năm 2010, thì ung thư dạ dày xếp hàng thứ 2 sau ung thư phổi ở nam, và đứng hàng thứ 3 ở nữ sau ung thư vú và ung thư cổ tử cung [2]. Một vấn đề ngày càng quan trọng trong ung thư học là đánh giá chất lượng cuộc sống trên cơ sở của việc xác định một số vấn đề liên quan đến tình trạng rối loạn tâm thần bao gồm stress, lo âu và trầm cảm ở bệnh nhân ung thư và qua đó có ảnh hưởng không nhỏ đến chất lượng cuộc sống của họ và trực tiếp ảnh hưởng đến kết quả điều trị. Trong một số bệnh ung thư, chất lượng cuộc sống đã trở thành một điểm cuối quan trọng để so sánh các phương pháp điều trị trong các thử nghiệm ngẫu nhiên có đối chứng ở những bệnh nhân này [3]. Nghiên cứu này của chúng tôi nhằm xem xét các rối loạn về sức khỏe tâm thần bao gồm stress, lo âu, trầm cảm ở nhóm

1. Bệnh viện Trung ương Quân đội 108

2. Trường Đại học Y Dược Thái Bình

* Chịu trách nhiệm chính: Trần Minh Hậu

Email: hauytb@gmail.com

Ngày nhận bài: 05/8/2022

Ngày phản biện: 6/10/2022

Ngày duyệt bài: 9/10/2022

bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất là cần thiết làm cơ sở cho các nghiên cứu, đánh giá chất lượng cuộc sống nói chung và ở người bệnh ung thư nói riêng đặc biệt là ung thư dạ dày, vì vậy chúng tôi thực hiện đề tài nhằm mục tiêu: Mô tả thực trạng stress, lo âu, trầm cảm của bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tại Viện Ung Thư thuộc Bệnh viện Trung ương Quân đội 108

II. ĐỐI TƯỢNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

Đối tượng nghiên cứu: Bao gồm 318 bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tại Viện Ung Thư, Bệnh viện Trung ương Quân đội 108. Thời gian tiến hành nghiên cứu từ tháng 6 đến tháng 12 năm 2021.

Phương pháp nghiên cứu: Nghiên cứu được tiến hành theo phương pháp mô tả qua cuộc điều tra ngang có phân tích.

Cách chọn mẫu: Chọn mẫu theo phương pháp thuận tiện, cụ thể là: tất cả bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hoá chất tại Viện ung thư thuộc Bệnh viện Trung ương Quân đội 108 đủ điều kiện

và tiêu chuẩn trong thời gian nghiên cứu đều được chọn.

Công cụ và cách thu thập số liệu nghiên cứu.

Sử dụng bộ công cụ đánh giá stress, lo âu, trầm cảm của DASS-21 đã được khuyến nghị bởi Viện Sức khỏe tâm thần Quốc gia về cách sử dụng và cách đánh giá các trạng thái tâm thần ở người bệnh [4].

Thang đo DASS-21 đánh giá trạng thái stress, lo âu, trầm cảm được tính điểm như sau:

* Stress: Bình thường (0-14 điểm); Nhẹ (15-18 điểm); Vừa (19-25 điểm); Nặng (26-33 điểm); Rất nặng (≥ 34 điểm).

* Lo âu: Bình thường (0-7 điểm); Nhẹ (8-9 điểm); Vừa (10-14 điểm); Nặng (15-19 điểm); Rất nặng (≥ 20 điểm)

* Trầm cảm: Bình thường (0-9 điểm); Nhẹ (13-10 điểm); Vừa (14-20 điểm); Nặng (21-27 điểm); Rất nặng (≥ 28 điểm)

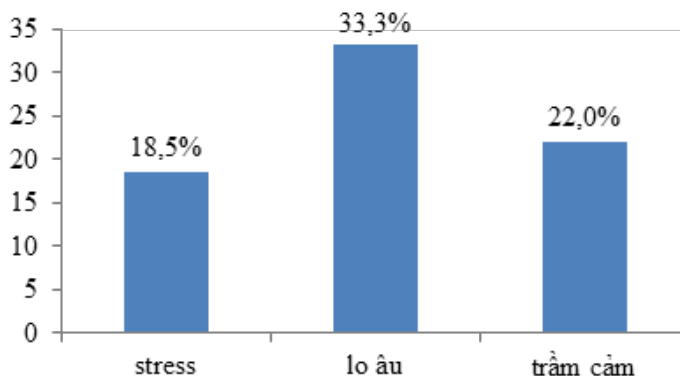
• **Xử lý số liệu:** Phiếu điều tra được làm sạch. Nhập liệu bằng phần mềm Epidata 3.1. Phân tích số liệu bằng phần mềm STATA 13.1.

III. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU

Bảng 1. Đặc điểm tuổi, giới của đối tượng nghiên cứu

Đối tượng	Tuổi		Giới		Tổng số
	≤ 50 tuổi	> 50 tuổi	Nam	Nữ	
Số lượng	114	204	61	257	318
Tỷ lệ %	35,8	64,2	19,2	80,8	100,0
Thấp nhất là 22 tuổi, cao nhất là 70 tuổi; Tuổi trung bình là $52,4 \pm 5,69$					

Phần lớn đối tượng trên 50 tuổi chiếm tỷ lệ 64,2%; đối tượng ít tuổi nhất là 22 và cao nhất là 70 tuổi; trung bình là $52,4 \pm 5,69$ tuổi; chủ yếu là nữ có 257 người chiếm 80,8%.

Biểu đồ 1. Tỷ lệ mắc stress, lo âu, trầm cảm ở đối tượng nghiên cứu (n=318)

Trong số 318 đối tượng nghiên cứu thì tỷ lệ đối tượng bị stress, lo âu, trầm cảm tương ứng là 18,5%, 33,3%; 22%.

Bảng 2. Phân bố tỷ lệ mắc stress, lo âu, trầm cảm theo nhóm tuổi (n=318)

Nhóm tuổi	Stress		Lo âu		Trầm cảm	
	n	%	n	%	n	%
≤50 tuổi	36	11,3	66	20,7	45	14,2
>50 tuổi	23	7,2	40	12,6	25	7,8
p	<0,05		<0,05		<0,05	

Tỷ lệ đối tượng mắc stress, lo âu, trầm cảm khác nhau theo nhóm tuổi, cụ thể ở nhóm tuổi dưới 50 có tỷ lệ mắc stress, lo âu và trầm cảm cao hơn nhóm trên 50 tuổi, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p < 0,05$.

Bảng 3. Phân bố tỷ lệ mắc stress, lo âu, trầm cảm theo giới tính (n=318)

Giới tính	Stress		Lo âu		Trầm cảm	
	n	%	n	%	n	%
Nam	15	4,7	19	6,0	17	5,4
Nữ	44	13,8	87	27,3	53	16,6
p	<0,05		<0,05		<0,05	

Có sự khác nhau về tỷ lệ stress, lo âu và trầm cảm theo giới, cụ thể là nữ có tỷ lệ mắc stress, lo âu và trầm cảm cao hơn nam, sự khác biệt có ý nghĩa thống kê với $p < 0,05$.

Bảng 4. Phân bố mức độ stress, lo âu, trầm cảm ở đối tượng nghiên cứu (n=318)

Mức độ	Stress		Lo âu		Trầm cảm	
	n	%	n	%	n	%
Bình thường	259	81,5	212	66,7	248	78,0
Có rối loạn:	59	18,5	106	33,3	70	22,0
Nhẹ	29	9,1	34	10,7	40	12,6
Vừa	19	6,0	52	16,3	21	6,6
Nặng	8	2,5	7	2,2	5	1,6
Rất nặng	3	0,9	13	4,1	4	1,2

Phần lớn đối tượng nghiên cứu có trạng Thái Bình thường chiếm tỷ lệ tương ứng là 81,5%, 66,7% và 78%. Tỷ lệ đối tượng mắc stress, lo âu, trầm cảm giảm dần từ mức nhẹ, vừa, nặng và rất nặng.

IV. BÀN LUẬN

Trong nghiên cứu qua điều tra 318 đối tượng là người bệnh ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tại viện Ung thư thuộc Bệnh viện Trung ương Quân đội 108 cho thấy chủ yếu đối tượng là nữ giới chiếm tới 80,8%. Độ tuổi trung bình là $52,4 \pm 5,69$ và chủ yếu người bệnh trên 50 tuổi là 204 người chiếm 64,2%, người có tuổi thấp nhất là 22 tuổi và cao nhất là 70 tuổi. Kết quả này cũng cho thấy khá phù hợp với kết quả của một số nghiên cứu khác [3] và phù hợp với tình trạng bệnh ung thư chung và ung thư dạ dày nói riêng của tác giả Trần Thị Ngọc [6], điều này là rất hợp lý.

Thực trạng stress, lo âu và trầm cảm của bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất. Với bệnh ung thư dạ dày được coi là loại ung thư hệ tiêu

hóa thường gặp nhất trên toàn thế giới [1], [3]. Hơn nữa, ung thư dạ dày là một trong những dạng ung thư phổ biến nhất và là nguyên nhân gây tử vong do ung thư đứng hàng thứ ba trong các loại ung thư [2]. Ở giai đoạn đầu, ung thư dạ dày có thể xuất hiện với các triệu chứng đặc trưng bao gồm khó tiêu sau ăn và khó chịu, bầm bích ở vùng thượng vị khiến người bệnh thường rất khó chịu sau ăn nhất là khi ăn thức ăn khó tiêu, ăn nhiều, và ăn các chất gia vị như chua cay đắng... [6]. Ngoài ra, khá nhiều bệnh nhân bị ảnh hưởng có thể vật lộn với cảm giác đầy hơi sau khi ăn, buồn nôn và nôn nhẹ, ợ hơi ợ chua và thường dẫn đến tình trạng chán ăn lâu ngày dẫn đến gầy sút và suy kiệt. Đến giai đoạn tiến triển của bệnh ung thư dạ dày cũng

thường thấy nhiều bệnh nhân có những biểu hiện có máu trong phân, đau dạ dày vùng thượng vị, sụt cân nhanh chóng không giải thích được, càng về sau càng có những biểu hiện nặng như cổ trướng và nôn mửa. Bên cạnh các triệu chứng thực thể như trên, những bệnh nhân ung thư dạ dày cũng thường có các triệu chứng cơ năng khác và một số rối loạn tâm thần thường gặp như stress, lo âu và trầm cảm rõ, điều này đã được Cao Đức Tiến và Nguyễn Quỳnh Giang cũng có nhận xét tương tự [3]. Trong các dấu hiệu bất thường này thì những dấu hiệu lo lắng và trầm cảm được coi là những vấn đề thường gặp nhất, do đó sức khỏe tâm thần của bệnh nhân bị ảnh hưởng rõ rệt. Việc quan tâm sớm đến những bệnh nhân này ngay từ khi phát hiện bệnh và trong suốt quá trình điều trị ung thư dạ dày là một yếu tố cơ bản góp phần nâng cao chất lượng sống và trực tiếp nâng cao chất lượng điều trị bệnh [4]. Hơn nữa, bệnh nhân khi biết bị ung thư dạ dày họ thường rất lo lắng và dẫn thường đến trạng thái trầm cảm với tỷ lệ khá cao do suy nghĩ nhiều không chỉ về bệnh, về sức khỏe của bản thân mà thậm chí họ còn suy nghĩ đến khả năng không hoàn thành các công việc hoặc những kế hoạch của cá nhân trong cuộc sống, gia đình và xã hội... [7]. Chính vì những vấn đề đó mà ảnh hưởng nhiều đến khả năng tái phát sau điều trị và kết quả điều trị.

Nghiên cứu của chúng tôi tiến hành trên những người bệnh bị ung thư dạ dày sau truyền hóa chất cho thấy tỷ lệ mắc stress, lo âu và trầm cảm khá cao với tỷ lệ tương ứng là 18,5%, 33,3%; 22%. Kết quả này của chúng tôi cao hơn so với nghiên cứu của tác giả Bùi Vũ Bình và CS (2015) [5], điều này có thể được giải thích do sự khác nhau về đối tượng nghiên cứu, nghiên cứu của chúng tôi bao gồm những bệnh nhân điều trị tại khoa ung bướu bị ung thư dạ dày đã truyền hóa chất trong khi Bùi Thị Bình nghiên cứu trên những bệnh nhân ung thư nói chung. Khi so sánh với kết quả nghiên cứu của Trần Thị Ngọc [6] thì kết quả này của chúng tôi lại tương đương, sở dĩ có điều đó là do cả nghiên cứu của chúng tôi và nghiên cứu của Trần Thị Ngọc đều nghiên cứu trên nhóm bệnh nhân ung thư dạ dày đã được điều trị như phẫu thuật hay truyền hóa chất. Nghiên cứu của tác giả Nguyễn Thành Lam và CS (2019) đánh giá chất lượng cuộc sống của bệnh nhân ung thư cho thấy tình trạng lo âu trầm cảm của người bệnh cũng có tỷ lệ khá cao [8]. So sánh tỷ lệ stress của bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất trong nghiên cứu của chúng

tôi với tác giả Nguyễn Quỳnh Tú (2022) tại Bệnh viện trung ương Quân đội 108 [9], tỷ lệ stress của chúng tôi không thấp hơn so với nghiên cứu của tác giả Nguyễn Quỳnh Tú trong khi tỷ lệ mức độ stress nhẹ, vừa, nặng và rất nặng cũng cho kết quả tương đương. Một nghiên cứu về mức độ stress ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất năm 2017 khảo sát trên 287 bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất cho thấy có tỷ lệ khá cao là 42% bệnh nhân ung thư dạ dày. Tỷ lệ bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất bị mắc stress theo nghiên cứu này cao hơn so nghiên cứu của chúng tôi cũng như tỷ lệ trên cả nước. Ngược lại tỷ lệ stress trong nghiên cứu của chúng tôi cũng thấp hơn so với tỷ lệ 23,6% ở nghiên cứu do tác giả Trần Thị Thúy, đánh giá tình trạng stress của cán bộ y tế khối lâm sàng bệnh viện Ung bướu Hà Nội (2011) cũng thực hiện bằng bộ công cụ DASS-21, điều này có thể lý giải là do đối tượng của chúng tôi là người bệnh bị ung thư đã khá lâu và đã được điều trị truyền hóa chất.

V. KẾT LUẬN

- Nghiên cứu tình trạng stress, lo âu, trầm cảm ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tại Viện Ung thư thuộc Bệnh viện Trung ương Quân đội 108, kết quả cho thấy:

- Tỷ lệ stress, lo âu và trầm cảm ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất tương ứng là 18,5%; 33,3% và 22%. Sự khác biệt về tỷ lệ stress, lo âu, trầm cảm phân theo giới và nhóm tuổi có ý nghĩa thống kê với $p < 0,05$.

- Mức độ stress nhẹ, vừa, nặng và rất nặng ở bệnh nhân ung thư dạ dày sau truyền hóa chất có tỷ lệ tương ứng là 9,1%; 6%; 2,5% và 0,9%. Mức độ lo âu nhẹ, vừa, nặng và rất nặng tương ứng là 10,7%; 16,3%; 2,2% và 4,1%. Mức độ trầm cảm nhẹ, vừa, nặng và rất nặng tương ứng là 12,6%; 6,6%; 1,6%; 1,2%.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. **Venerito, M., et al. (2018)**, Gastric cancer: epidemiology, prevention, and therapy. *Helicobacter*. 23: p. e12518.
2. **Yasin, M. and M.A. Dzulkifli (2011)**, Differences in depression, anxiety and stress between low-and high-achieving students. *Journal of Sustainability Science and Management*. 6(1): p. 169-178.
3. **Cao Đức Tiến, Phạm Quỳnh Giang (2012)** Nghiên cứu đặc điểm lâm sàng rối loạn trầm cảm lo âu ở bệnh nhân ung thư dạ dày. *Tạp chí*